

mengde digital utenforskap for at resten av samfunnet skal høste gevinsten av digitaliseringen? I så fall, hvor mye?

Som med ChatGPT så kommer digitaliseringen altså med både muligheter og utfordringer. Det samme gjelder mange typer ny teknologi. Hvordan skal vi forstå og forholde oss til en slik **teknologisk tosidighet**? Noe vil selvsagt handle om de politiske, etiske, juridiske og økonomiske tiltakene samfunnet setter inn overfor teknologien. Men som vi skal se flere eksempler på i dette kapitlet, tosidigheten innebærer at teknologi også påvirker oss på måter som unnslipper regulering. Det betyr at teknologiske valg samtidig blir samfunnsvalg. Slik sett er det viktig at vi utvikler **teknologibevissthet**: kunnskap om hvordan teknologi påvirker oss som enkeltindivider (tema i 13.2), og hvordan teknologi påvirker samfunnsstrukturer (tema i 13.3).

Men først må vi se på litt mer på fenomenet som påvirker, «teknologi».

13.2 Er teknologi verdinøytralt?

Hva er teknologi?

Ordet «teknologi» er et sammensatt ord. *Technê* brukes av den greske filosofen Aristoteles om det å ha ferdighet til å fremstille et produkt (1999, 1140a1-23). Produktet trenger ikke bare være en nyttegjenstand, som for eksempel en sko, men kan også være et kunstverk eller løsningen på en matematisk oppgave. Suffikset *-logi*, som har rot i det gammelgreske ordet *logos*, betyr kunnskap eller vitenskap (Gundersen, 2021). Den moderne sammensetningen

«teknologi» kan dermed forstås som «kunnskap om produksjon». Slik sett ligner ordet på vitenskapelige benevnelser som sosiologi (kunnskap om samfunnet) og antropologi (kunnskap om mennesket), noe vi gjenkjenner i ord som bioteknologi og nanoteknologi.

I det daglige er det imidlertid mer vanlig å bruke «teknologi» om konkrete gjenstander eller typer av slike, og da primært om verktøy, utstyr og andre hjelpemidler som klokke, kjøleskap, fly, smarttelefoner, medisiner osv. Felles for disse er at de er nyttige for ulike gjøremål (vise tiden, bevare mat, reising, holde kontakt med venner) eller når vi vil motvirke ulike utfordringer (sykdommer).

Det kan i mange sammenhenger være hensiktsmessig å definere «teknologi» mer spesifikt, men her skal vi unngå det (se Bøhn, 2022, 25–30, for en grundig gjennomgang av mulige definisjoner). I stedet skal vi se på hvordan gjenstander som vi kaller teknologi, former forholdet vårt til verden: hvordan vi handler og opptrer, og hva vi kan få kunnskap om (Ihde, 1990; Verbeek, 2005). Teknologi endrer betingelsene for det å være menneske – vi *er* i, og vi *ser* verden annerledes gjennom teknologi enn uten (eller gjennom *andre* teknologier).

En undersøkelse av teknologi er derfor like mye en undersøkelse av forholdet mennesker har til sine fysiske og sosiale omgivelser, som hva teknologi er i seg selv. I stedet for å bidra med en definisjon av teknologi kan dette kapitlet derfor heller ses på som et forarbeid til å formulere en mer konkret definisjon.

Teknologi utgjør altså en vesentlig rammebetingelse for hvordan vi mennesker lever livene våre, hvordan vi kommuniserer med og